

ROGER JIMÉNEZ MONCLÚS, president de la Fundació Consell de la Informació de Catalunya,

CERTIFICA: Que en relació a l'expedient núm. 58/2017 els membres del Consell de la Informació de Catalunya en reunió plenària de data 16 d'abril de 2018 (CIC) van adoptar per unanimitat el següent acord, segons la documentació de l'expedient:

“Expedient 58/2017

ASSUMPTE: El 12 de setembre, l'Institut Català de les Dones, organisme depenent de la Generalitat de Catalunya, remet al Consell de la Informació de Catalunya la queixa que ha rebut d'una entitat feminista que treballa per a la coeducació. El motiu és una notícia apareguda a diferents mitjans referent a la detenció d'un noi de 17 anys per un presumpte delictes d'abusos sexuals a una nena de 10 anys, a conseqüència dels quals la menor havia quedat embarassada.

A N T E C E D E N T S

La notícia fa referència a la detenció, el dia 25 d'agost de 2017 a Puigcerdà, d'un noi de 17 anys acusat d'abusos sexuals a una nena de 10 anys a la qual va deixar embarassada. El detingut era una persona propera a l'entorn familiar de la menor. L'embaràs es va conèixer en un reconeixement mèdic, sense que la família s'hagués adonat prèviament de que la nena estava de 30 setmanes de gestació.

Presenta la queixa l'Institut Català de les Dones (ICD), traslladant la preocupació que una entitat feminista, el nom de la qual no explicita, havia fet arribar prèviament a aquest organisme de la Generalitat de Catalunya. I el motiu és que en la redacció de la notícia es fan servir expressions com *“habría mantenido relaciones sexuales con ella repetidamente”* o *“los embarazos adolescentes no son comunes en España”*, que “donen a entendre consentiment per part de la nena i una responsabilitat pel que fa a l'embaràs”. La carta de l'ICD, signada per la seva presidenta, Núria Balada, acaba advertint que “el Codi Penal estableix l'edat mínima de consentiment en els 16 anys” i que en cas de menors d'aquesta edat només s'entén que hi ha consentiment quan “l'edat o la maduresa dels dos menors és similar. I aquest -diu- no és el cas”.

La queixa fa referència a una trentena de mitjans, tots en edició digital, alguns dels quals estan adscrits a aquest Consell i d'altres son fora del seu abast d'actuació (Vegeu el llistat a l'annex 1). Al final del llistat, l'entitat que inicialment formula la denúncia davant de l'ICD afegeix un nou punt a la queixa: en cap dels mitjans relacionats “apareix al titular el presumpte delictes de violació o abús”.

La queixa no fa esment a cap dels criteris del Codi Deontològic dels periodistes de Catalunya que es puguin haver vulnerat, tot i que queda clar que el motiu és la possible ambigüïtat en l'ús d'expressions que poden induir a una interpretació exculpatòria del possible delictes d'abús sexual.

Per tant, entenem que cal analitzar si les informacions denunciades poden vulnerar el criteri primer del Codi (*Informar de manera acurada i precisa*). També i, com veurem després, pot haver quedat vulnerada la *recomanació sobre la cita de nacionalitats i ètnies*, definida a l'annex F del Codi Deontològic.

AL·LEGACIONS

Atès que molts dels mitjans relacionats en la queixa citen com a font el diari *El País* o l'agència *Europa Pres* i que no tots estan adscrits al CIC, es feia difícil demanar-ne al·legacions a tots. En una recerca prèvia abans de demanar-les, aquest Consell va poder establir que el mitjà que va descobrir el cas, que va contactar amb els Mossos per tenir-ne els detalls i que va donar la notícia en primera instància va ser *El País*. Tot seguit, segons que ha informat a aquest Consell el cap de comunicació dels Mossos, *La Vanguardia* i *TV3* van demanar a la Policia de Catalunya informació sobre el cas. Posteriorment, l'agència *Europa Press* es va fer ressò de la informació publicada a *El País* i, a partir d'aquí, la resta es va limitar a reproduir la informació citant com a font els mitjans anteriors. És per aquest motiu que aquest Consell ha limitat la petició d'al·legacions a *El País*, *Europa Press*, la *Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals* (CCMA), *La Vanguardia*.

Només la CCMA ha aportat al·legacions. En el seu escrit, la Responsable de Relacions Institucionals de la Corporació, Vanessa Farré, transcriu el text de la notícia tal com la va difondre *TV3* el dia 25 d'agost:

Segons confirmen els Mossos d'Esquadra, al noi se l'ha detingut com a suposat autor d'un delictes d'abusos sexuals i passarà a mans de la Fiscalia de Menors quan el citin a declarar. Els fets es van descobrir quan ella va anar al metge a les 30 setmanes de gestació. La família de la víctima no se n'havia adonat. Segons sembla, el noi de 17 anys és conegut de la família de la nena i hauria mantingut relacions amb ella en diverses ocasions.

"Pel text transcrit –diu Vanessa Farré– queda clar que, en cap cas, es dona a entendre un consentiment per part de la nena o una responsabilitat d'ella pel que fa a l'embaràs" i lamenta "profundament, si aquesta ha pogut ser la percepció de l'entitat de defensa dels drets de les dones o de qualsevol persona sensible a aquesta greu problemàtica". La responsable de la CCMA assegura també que "pel que fa a la terminologia de la informació policial i judicial (...) som fidels al que estableix el nostre Llibre d'Estil i som rigorosos en l'ús de la terminologia, que mira de definir comportaments i conceptes amb la major precisió possible". I conclou amb la creença de que el tractament que els mitjans de la CCMA "han fet de la notícia no hauria vulnerat el Codi Deontològic".

La resta de mitjans no han aportat al·legacions als requeriments d'aquest Consell.

CONSIDERACIONS I PONÈNCIA

Davant l'amplitud de mitjans analitzats i les diferències de matís en la presentació de la notícia i tenint en compte que de tots els mitjans cal obviar els que no entren en l'àmbit territorial competències del CIC, creiem necessari fer les següents consideracions:

1.- *Mantenir relacions sexuals com a expressió d'una actitud tipificada al Codi Penal.*

Aquesta expressió és un dels motius de la queixa, en tant que pot ser interpretada com una relació consentida. L'utilitzen diversos mitjans, però cal remarcar una diferència substancial: uns inicien l'explicació dels fets indicant que el detingut és l'autor d'un presumpte delictes d'abús sexual (*La Vanguardia.com*, *TV3*, *elpais.com*, *ABC.es*, *diarioespana.com*) i d'altres no mencionen el delictes fins al final del text (*elperiodico.com*, *elperiodicomediterraneo.com*).

Entenem que en el primer cas, el fet de que el lector conegui el delictes d'abús atribuït al detingut condiona la interpretació de l'expressió, ja que el lector té la informació

suficient per entendre que la relació és d'abús i, per tant, no consentida. I malgrat no considerar-la incorrecte creiem que, en benefici d'una més clara informació, hauria estat més encertat substituir l'expressió *hauria mantingut relacions amb ella en diverses ocasions per hauria abusat d'ella en diverses ocasions*.

En canvi, quan al lead de la notícia no s'informa de la naturalesa del delictes, l'expressió té molta més ambigüïtat i, per tant, la seva interpretació queda oberta i pot ser interpretada com una possible relació consentida. Sobretot si el lector no llegeix la notícia fins al final.

Cal remarcar que en el cas del despatx de l'agència Europa Press no apareix en cap moment l'expressió a la qual fem referència.

2.- No citar el delictes motiu de la detenció.

Alguns dels mitjans relacionats en la queixa no citen en cap cas quin és el delictes motiu de la detenció. Senzillament informen de que el noi ha estat detingut per haver deixat embarassada una nena de 10 anys (diariodeleon.es i elperiodicodearagon.es), sense aclarir que l'acusació és per haver abusat sexualment de la menor. Aquesta pràctica contravé Criteri 1 del Codi Deontològic dels Periodistes de Catalunya que recomana al periodista "informar d'una manera acurada i concisa" i l'obliga a "acostar-se als esdeveniments amb la màxima fidelitat possible".

3.- Aportar informació de context irrellevant

A la majoria del mitjans la informació té una estructura de notícia, escrita en pocs paràgrafs i amb la pretensió d'explicar els fets de manera sintètica. D'altres, però, aporten informació de context, com l'estadística sobre el degoteig creixent d'embarassos adolescents a Espanya, el record del cas d'una altre nena de 10 anys que va ser mare a Jerez o el desconeixement informatiu sobre si la nena de Puigcerdà seguirà endavant o no amb l'embaràs i les possibilitats d'avortament que la legislació espanyola podria permetre a la menor (ABC.es). Sobre aquest últim aspecte, el de la possibilitat legal de la menor d'interrompre l'embaràs, també n'informa elpais.com. Tot i que l'aportació de *background* és una pràctica habitual i lliure en l'activitat periodística, sorprèn que el periodista especuli sobre aspectes legals que no estan presents en el relat dels fets (avortament) i en canvi no indagui què diu la legislació espanyola sobre les relacions sexuals de menors, tal com demana l'escrit de queixa. Tot i això, i sense entrar a valorar-la, no creiem que la informació de context publicada vulneri cap dels criteris del Codi Deontològic.

4. Especular sobre la nacionalitat dels menors

Un dels mitjans digitals informa de que no ha transcendit la nacionalitat de la nena (ABC.es) i un altre diu el mateix sobre l'origen del detingut (alertadigital.com). No creiem que la nacionalitat dels protagonistes de la notícia tingui cap rellevància. I, en tot cas, fer-hi referència dona a entendre que l'origen de la víctima o del presumpte agressor podrien canviar la comprensió o la valoració dels fets i es pot entendre com una estigmatització de la immigració. I, per tant, estariem davant de la vulneració de la Recomanació sobre la cita de nacionalitats i ètnies recollida en l'annex F del Codi Deontològic i, més concretament, en l'àmbit descrit en el següent apartat:

Quan el tractament que donen els mitjans de comunicació a les informacions pot entrar dins d'un context discriminatori a fi de cridar l'atenció del lector, el que es provoca és que els ciutadans tinguin una actitud negativa respecte al fet migratori i als immigrants.

5. No citar el delicte en el titular

Al final del llistat de mitjans (annex 1) aportat per l'entitat feminista que origina la queixa, hi ha la següent anotació: "En aquestes quatre pàgines de recerca de Google només apareix al titular el presumpte delicte de violació o abús en tres mitjans (no recollits en aquesta llista)". Certament, molt pocs mitjans especifiquen en el titular el presumpte delicte. La majoria de titulars relaciones la detenció amb l'embaràs de la nena de 10 anys. Són titulars de l'estil del que aporta l'Institut Català de les Dones en l'escrit de la queixa: "Detingut un noi de 17 anys per deixar embarassada una nena de 10 anys".

La titulació periodística consisteix en un exercici de síntesi amb la finalitat de resumir la notícia en el menor número possible de paraules, destacant-ne el més rellevant. És cert que el motiu de la detenció és el presumpte delicte d'abús sexual o de violació i no l'embaràs. Però atesa la gravetat de la conseqüència del delicte, el periodista destaca en el titular l'embaràs de la nena abans que el possible delicte de violació. Es tracta d'una el·lipsi sustentada en l'associació que farà el lector entre detenció i presumpció delictiva. Creiem que en aquest cas, informativament, és més rellevant destacar en el titular la conseqüència del delicte que no pas el delicte en sí. Sobre tot, com ja s'ha dit, si pressuposem en el lector la capacitat d'entendre que una detenció porta implícita l'acusació d'un delicte. Aquesta el·lipsi permessa en el titular no és admissible, en canvi, en el redactat de la notícia. I per això era important que el possible delicte pel qual es practica la detenció quedés ben clar en el lead de la notícia.

Tot i això, i sempre que l'espai disponible ho hagués permès, i en el cas dels mitjans digitals la limitació de l'espai per a titular no és, en la majoria dels cassos, tant rígida com en els periòdics de paper, el millor titular hauria estat el que aportés els dos conceptes, el delicte i la conseqüència, com va fer un dels digitals consultats: "Un menor abusa de una niña de 10 años en Girona y la deja embarazada" (elcorreo.com). Llàstima que en aquest cas no aplica la presumpció d'innocència al detingut i el titular estaria vulnerant el criteri 10 del Codi que requereix preservar aquesta presumpció d'innocència.

Per tot això, el Consell de la Informació de Catalunya adopta el següent:

A C O R D:

Analitzats l'escrit presentat per l'Institut Català de les Dones, a instància d'una entitat feminista que treballa per a la coeducació, i tots els mitjans digitals relacionats en la queixa sobre la informació de la detenció d'un noi de 17 anys per un presumpte delicte d'abús sexual a una nena de 10 anys, a conseqüència del qual havia quedat embarassada, aquest Consell considera:

- que els mitjans que van informar de la detenció i de l'embaràs de la menor sense fer referència en cap moment al presumpte delicte de violació o d'abús sexual van vulnerar el criteri 1 del Codi Deontològic dels Periodistes de Catalunya que insta a informar de manera acurada i precisa. Cap d'ells, però, entra en l'àmbit de competència d'aquest Consell i, per tant, no podem resoldre sobre el seu possible incompliment d'un codi ètic al qual no s'han sotmès prèviament.

- que els mitjans que es van referir a les relacions sexuals mantingudes entre el detingut i la víctima, explicitant només al final del text el delictes d'abús sexual comés presumptament pel detingut, van vulnerar, també, el criteri 1 del Codi, perquè el lector podia interpretar que les relacions eren consentides, sobre tot si no llegia la notícia fins al final (elperiodico.com, elperiodicomediterraneo.com).

- que no creiem que vulneressin el criteri 1 del Codi els mitjans que es van referir a les relacions sexuals mantingudes entre el detingut i la víctima si prèviament havien fet explícit que al detingut se l'acusava d'un presumpte delictes d'abusos sexuals (La Vanguardia.com, TV3, elpais.com, ABC.es).

Tot i això, **AQUEST CONSELL RECOMANA** extremar la precisió en aquest tipus d'informacions i creu que hauria estat més encertat substituir l'expressió *hauria mantingut relacions amb ella en diverses ocasions* per *hauria abusat d'ella en diverses ocasions*.

Tampoc l'hauria vulnerat Europa Press que mai va utilitzar l'expressió relacions sexuals per referir-se al presumpte delictes d'abusos sexuals.

- que els mitjans que van especular amb la nacionalitat del detingut (alertadigital.com) o de la víctima (ABC.es), encara que fos només dient que no havia transcendit, van vulnerar la Recomanació sobre la cita de nacionalitats i ètnies feta a l'annex F del Codi.

I per que així consti s'estén la present certificació a Barcelona en data 16 d'abril de 2018. Certifico.